

להשלים בקדיש דרצנן בערב, או בלימוד עוד משנה, או נדקה.

ומש"כ הרמ"א (סי' קלב, ז) שאומרים קדיש אחר עלינו, זה לפי נוסח אשכנז שאומרים מחילה עלינו וקדיש, ושיר של יום וקדיש, ואין כאלקינו וקדיש דרצנן [שלפי האר"י ז"ל הוא קדיש יתום] אבל לפי נוסח ספרד והאר"י ז"ל שעלינו בסוף אין אחריו כבר קדיש (ועי' כה"מ קלב, י). — והכלל בזה כנ"ל, שיש אחרי שמונה עשרה חמשה קדישים עם הקדיש יתום בחרא (קדיש דרצנן).

ב

אודות השאלה השניה: אם מותר להכניס ספר לבית המדרש, ולכתוב עליו "תרומה לביהמ"ד" ולהשאירו שם בלי רשות.

הכלל בזה דזכין לאדם שלא בפניו ואין חזין לו אלא בפניו (קידושין כג. וש"נ). דהיינו אם הוא ספר נחוץ לביהמ"ד, ויש מקום בארונות, אז זכות היא לבאי ביהמ"ד, ותבוא עליו ברכת טוב. — אבל אם הארונות מלאים, ונריך המקום לספרי הלימוד של הנכור, ואין כ"כ מתעניינים בספר זה, גם אם הוא ספר נפלא, אבל במקום הזה אינו נחוץ, כי אם לשיבות או לאור ספרים ולתלמידי חכמים וחובבי ספרים. אז לכאורה חובה היא להם לנפוף ארון הספרים, שעי"ז לא יהי' מקום לגמ' וש"ע ומשניות וכו'. וה"ז כעין ויעצרו קול במחנה איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקדש ויכלא העם מהביא (פ' ויקהל לו, ו).

ורשות לכך נריך מגבאי קנין ספרים, אשר לו ניחנה הסמכות מהנעלים (הרב הראש הקהל, הגאונים). אבל עכ"פ אם משהו נדב ספר באופן שלפי ראות

עיניו לא יהי' זכות לביהמ"ד, אין לו רשות לזרקו לשמות, ויש בזה כל תשחית וזיוון המורה. אלא יתנו לביהמ"ד שבו יש לומדים ת"ח אשר יהנו מספר זה.

ג

ועל מה שחקר אם מותר להעסיק עכ"ם בבית המדרש שיחזיר ויסדר הספרים, אם יש בזה בזיון לספרים הקדושים.

מצאנו בצרכ"י (אז"ח סי' קג ומוצא צימור הלכה) שהביא יש מי שאומר שאין לבנות ביהמ"ד ע"י גוי, ובפרט לא הכיפה לפני ההיכל [ר"ל ארון הקודש], אבל הגג אין לחוש עכ"ד. — ואיני יודע אם מומן שגליו מארצנו נזהרו בזה לא להעסיק פועלים גויים צננין ביהמ"ד [וצימ"ד סדיגורה פעה"ק ירושלם ח"ו הנחנו בעצמנו האצנים הראשונות של קיר צנין ארוה"ק]. — ואולי מועיל אם האומן הקצנן הוא יהודי, כי פועליו הנכרים טפלים לו, ולא ברור.

וכתב הפמ"ג (אז"ח סי' ד משנ"ז ז') דאין לחוש לנגיעת גוי במאכלים, בלי נט"י, דלא מקבלי טומאה, אבל בנגיעת קטנים יש לזהר עכ"ד. — וא"כ הגויים הרי עובדים בביהמ"ד צננין וסידור השלחות וכו'. ולסדר הספרים ע"י ישראל הנוטל ידיו, היא מעלה בקודש, אבל אין איסור ע"י גוי. — וברור שיש מעלות בקודש חשובות מזה, לא לשוח שיחת חולין, ובפרט צעת החפלה וקרה"ת, וק"ו לא לשה"ר או מחלוקת והלבנת פני חצירו צדדים. [ורק שיהי' הגוי לבוש כהוגן, כמו שכחצני צס"ד צשו"ת משנ"י (ח"ד סי' טז) לא להרשות לגוי לנקות ביהמ"ד כשהוא ערוס בחלק העליון מגופו].

ידידות"ה המצפה לישועה קרובה בב"א.